

KISGRAFIKA

Megjelenik egy évben négyszer
a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

'96/1
35. évfolyam

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.
(1027 Budapest, Frankel Leó út 12.)

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.

Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Dr. Kováts Ferenc fametszete, X2

TARTALOM

- Dr. Soós Imre: Dr. Kováts Ferenc kisgrafikáiról
Georgi Krumov: Lepkeszárnyú oroszlán (Roszen Ruszevről)
Király Zoltán: Képmutogató – Szentendrén (Molnár Istvánról)
Szokolczay Lajos: König Róbert grafikái
Tudnivalók a chrudimi kongresszusról
HÍREK – MŰHELY – SZEMLE – KÖNYVESPOLC

DR. KOVÁTS FERENC KISGRAFIKÁIRÓL

Dr. Kováts Ferenc linómetszetei, X3

Múlt évi 3. számunkban adtunk hírt az Országos Műemlékvédelmi Hivatal várbeli székházában rendezett kiállításról, melyen dr. Kováts Ferenc Kossuth-díjas tudógyógyász építészeti tárgyú grafikáit láthatták az érdeklődők. Az azóta eltelt időben módunk nyílt arra, hogy a neves orvost Budán, Tárnok utcai otthonában felkeressük és a házaspár szíves vendéglátását élvezve alkotásainak gazdag gyűjteményébe bepilanthassunk. Ez alkalommal jutott birtokunkba a kiállítás megnyitójának kinyomtatott szövege, melyet dr. Horler Miklós Széchenyi-díjas építész mondott el a Tánccsis Mihály utcai színház patinás pincegalériájában. A tudósi alaposággal összeállított megnyitóbeszéd becses forrásmunka az alkotó életpályájának megismeréséhez, ezért az ott közölt adatok felhasználásával tudjuk felvázolni a neves orvos-művész munkásságát, grafikus tevékenységét.

Kováts doktor immár a második orvosgenerációt képviseli erdélyi eredetű családjában. Édesapja, néhai dr. Kováts Ferenc orvosprofesszor a magyar tudógyógyászat nagy tanítómestere volt, aki nem mindennapi képzőművészeti tehetséggel is rendelkezett. Fia mindkét irányú talentumát örökölte és 1968-ban együtt állították ki Washingtonban, az orvosok első nemzetközi képzőművészeti kiállításán. (Azonos nevük és tevékenységük megkülönböztetése érdekében használja jelenleg is Kováts doktor neve mellett a Junior [jr.] jelzót.)

Ifjabb Kováts anatómiai kutatásai során Leonardo da Vincihez is eljutott, akinek sokirányú munkásságában napjainkig ható ismereteket fedezett fel. Az ő szellemében végzett anatómiai kutatómunka eredményeként látott napvilágot 1953-ban a Zsebők Zoltánnal közösen írt műve, „A mellkas röntgenanatómiája”, amelyért 1955-ben Kossuth-díjjal tüntették ki. A könyv azóta 6 nyelven 10 kiadást ért el.

Édesapja példája nyomán kora ifjúságától foglalkozik a grafika különböző műfajival. Ismereteinek szakmai megalapozását nagyban elősegítette hosszabb itáliai tanulmányútja és a Római Magyar Akadémia művészeivel való kapcsolata. A világhírű orvos táskájának elmaradhatatlan tartozéka rajztömbje, melyben a számára élményt jelentő látványt gyors vonásokkal örökíti meg. Később, otthonában lényegülnek át ezek a skiccek végleges alkotássá. Kifejezőmódja igen gazdag: a fa- és linómetszet, rézkarc, monotípiá technikáját biztos kézzel alkalmazza. Múze-

umnak is beillő, választékos otthonát a grafikák mellett nyers vászonra rajzolt, nagyméretű falikárpitjai, szobrai, maga tervezte és felesége által kivitelezett, varrott képek díszítik.

Már 1948-ban szerepeltek alkotásai a Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének XXV. kiállításán. 1961-ben részt vett a Képzőművész Szövetség kisgrafikai kiállításán. 1972-ben a nagytétényi kastélymúzeumban, 1982-ben pedig Bostonban, a Harvard Egyetem könyvtárában rendezték meg önálló kiállítását. Rendszeres résztvevője volt az orvos-egészségügyi dolgozók ismétlődő kiállításainak is.

Bár a kezdeti években tagja volt a Kisgrafikabarátok Körének, ilyen alkotásai nem szerepeltek a KBK megmutatkozásain. Talán az akkoriban erőltetett Alap-tag-ság varázs-szavának hiánya befolyásolja az illetékesek döntését. Utólag megállapíthatjuk, hogy ennek az eltávolodásnak kárát nem az alkotó, hanem a kisgrafika

ügye szenvedte meg. Most, amikor hosszú évtizedek után dr. Kováts Ferenc kisgrafikáiból – a lap terjedelme szabta határok között – néhányat bemutatunk, figyelemre méltó kisgrafikai életművének kívánunk ezen a helyen is nyilvánosságot adni. A Kossuth-díjas orvos ugyanis 1936 óta, tehát immár hatvan esztendeje minden év végén egy-egy nemes tehnikával készül alkalmi grafikával lepi meg barátait. Ez a tevékenysége egymagában mintegy 60 alkalmi grafikát jelent. Ha ehhez hozzászámítjuk az általa kimetszett kb. 20 ex librisét is, az így számbavett 80 kisgrafika tiszteletre méltó mennyiséget jelent nagyszámú szabad grafikai lapjának tengerében is.

Napjainkban, amikor a kisgrafika sajnálatos pangásának idejét éljük meg, örömmel kell „birtokba vennünk” dr. Kováts Ferencnek e lapjait, a sorozat folytatását várva.

Dr. Soós Imre

LEPKESZÁRNYÚ OROSLÁN

(Roszen Ruszev művészete)

Roszen Ruszev az Oroszlán jegyében született Bulgáriában, de 1969 óta Magyarországon él. A Magyar Iparművészeti Főiskolán Plesnivy Károly és Eigel Ist-

ván tanítványaként gobelintervezői szakot végzett, majd festészetet tanult. Az 1970-es évek óta grafikáival is sikeresen szerepel, hiszen egészen fiatalon, már Bulgáriában grafikusnak készült és sikeresen szerepelt egy nemzetközi pályázaton. Színes ceruzával és tuszal készíti finommívú rajzait, szereti a színes tust és a kollázstechnikát. Exlibris-készítéssel is szívesen foglalkozik. Kiállításaival elismerést szerzett Magyarországon, Bulgáriában, Ausztriában, Hollandiában, Kanadában és Norvégiában. Legutóbb ez év januárjában a budapesti Bolgár Kulturális Intézetben mutatta be újabb grafikai műveit.

Roszen Ruszev képeit szemlélve, gondolataimba besurran Szabó Lőrinc verse, Dsuang Dszi álma, amelyben a mester lepke volt, s eltűnődik azon, vajon ő álmodta-e a lepkét, vagy a lepke őt?

Képei is így idomulnak alkotójukhoz, aki a sajátos finom, légiessen árnyalatos, lepkeszárny-eres vonalival belelehelte valamelyik elgondolkodtató, néha gyötrő, vagy szeméremsertő, el nem röpöngő, s ha mégis – akkor konokul vissza-visszaszálló kérdését az emberi lét, a robbanásig megfeszített szeszélyek, az álszemérem tiltásaival elnyomott vágyak értelméről vagy éppen értelmetlenségéről.

Nem csak lepkék röpködnek Roszen látomásaiban, a kételyek törékeny szárnyú kapcsolatkeresői. A csaknem dionüszoszi mámor mellett a zord misztikum önmagába merülése és egységben látása érvényesül előttünk, elmélkedésre hangol és nem egyszer arra ösztönöz, amire az alkotó lelke és szelleme önmagát is: újjáértelmezni szorongásainkat, valóssá fordítani il-

Roszen Ruszev: Kollázs

Roszen Ruszev: Kollázs

lékony ábrándjainkat, valós összegezésekbe keretezni a képek jelzésszerű jeleneteit, keresni azt a hétköznapián túlmutató értelmet, amelyet a művész keres, tapogatózva a feladat elérhetetlensége homályában.

Tudjuk, hogy a bölcsesség kezdete a bölcsesség keresésében rejlik, de maradjunk csak a keresésnél – sugallja-kérdezi a kép, a motívumegyütes, a megszépült vagy önmarcangoló gúnyval megcsúfított, valóságnak is tekinthető, de csak a valótlanág határait érintő ötödik égtáj keresése – az ötödik égtáj, amely a szívvel gazdagított értelemhez vezet. Így próbálom magamban összegezni eddigi életművét, amely nem csak az egyén hánykódását tudatja-szemléli. Társadalmi üzenetei is vannak, s azokat akkor tapasztalhatjuk, ha

nem egy-egy képét, nem egy kamarakiállítását anyagát próbáljuk értelmezni, hanem nekibátorkodnánk egységbe vonni az évtizedek Roszen-üzeneteit. Akkor megláthatnánk azt is, hogy tulajdonképpen bizalommal viseltetik az ember iránt és vallja, hogy a tökéletesedés csak úgy tépheti ki magát a gyarlóság hálójából, ha az emberi fatörzs gyökere egyenlő az ággal, ha leplezett énünk összhangban él a leplezetlennel, de ennek nélkülözhetetlen követelménye önmagunk kíméletlen meg-megvilágosítása, megpróbáltatása, az ötödik égtáj felé vezető úton.

Olyan út ez, amelyről csak azt tudhatjuk biztosan, hogy honnan indul és hová akar érni. A többi homály. Ezért skatulyába szorítani Roszen művészetét hasztalan próbálkozás lenne. Az oroszán jegyében született, és most, ötven évesen is lehetetlen pórázon vezetni őt, a lepkeszárnyú oroszánt. Gondolkodni rajta annál tanulságosabb: a Balkán ősi tradíciói ötvöződnek benne a legmodernebb szürrealista hatásokkal, s az oroszán torka mintha átkokat dörögne akkor, amikor a lepke szárnya fohászokat sóhajt.

Szellemközpontú beállítottsága feladja, egybefonja megválaszolhatatlan kérdéseinek egy szerény részét, azt is összetömörítve a kép már-már szétválaszthatatlan egyetemességébe, s nem retten el, amikor észreveszi, hogy az is robbanni készül, szerteágazódní egyegy kiúttalannak tűnő útvesztőben, már korántsem lepkeszárnyú álomban. Belevonja ebbe az élményvilágba a beavatatlant, a nézőt, de inkább a látót, s az eltűnődve felsóhajthat a költő szavaival:

„...és most már az hiszem...
 hogy minden kép és költemény,
 azt, hogy Dsuang Dszi álmodta a lepkét,
 a lepke őt és mindhármunkat én...”

Georgi Krumov

EXLIBRIS-PÁLYÁZAT: RACIBÓRZ '96

A lengyelországi Racibórz városban 1996-ban exlibris-pályázatot hirdetnek és kiállítást rendeznek, melyet később biennálé formájában két évenként megismételnek. Részvételi feltételek:

1. A pályázaton a világ bármelyik művésze résztvehet, legfeljebb 3 ex librisével. Minden mű 2 példányban küldendő be és méretük nem haladhatja meg a 15 × 15 cm-t.

2. Bármely grafikai technika alkalmazható.

3. Minden pályamű hátoldalán fel kell tüntetni az alkotó nevét, címét, az alkalmazott technikát és a készítés évét.

4. A pályaművek a rendező ZYDHI GALÉRIA tulajdonába kerülnek.

5. A pályázaton való részvétel e feltételek elfogadását jelenti.

6. Bírói út érvényesítését a rendezőség kizárja.

7. *Beküldési határidő:* 1996. VI. 15.

Cím: ZYDHI GALERIE
 ul. Chelmonskiego 6.
 47-400 Racibórz
 POLSKA

KÉPMUTOGATÁS – SZENTENDRÉN

Molnár István kisgrafikai kiállítása

CHARTA EX CULPA AUCTOR *Vincze's*

Jost Amman fametszete (1652)

Finomtapintású, fehér, kézzel merített papírra nyomott, kétrét hajtott meghívó invitált 1995. november 3-ikán 18 órára Szentendrére, egy kiállítás megnyitójára ezzel a blikfangos címmel: *Képmutogatás Molnár István kisgrafikáiból*. A belső, szemközti oldalon pedig számozott, a művész által szignált szép kis rézkarc adott még nagyobb kedvet a meghívottaknak a megjelenésre.

Szentendre, a művészek paradicsoma számtalan különféle jeles és jelentős kiállítás, tárlat és bemutató színhelye (nem is beszélve múzeumairól), ahol szinte minden egyes nap kínál művészi élményt. Ezúttal is egy nem szokványos megnyitón vett részt az érdeklődők népes tábor, ahol Vincze László papírmérítő volt a házigazda, aki műhelyében adott otthont Molnár István kisgrafikáinak. Ezzel a gesztussal hangulatos környezetet és otthonias háttérrel biztosított a rézmetsző művészetnek.

A papírkészítés technikája a Kr. e. első évszázadban született Kínában, s a kézi papírmérés – az úgynevezett fehérművesség – innen terjedt el Koreába, Japánba, majd az iszlám kultúrterületen át a Közel-Keletre, Észak-Afrikába, s Itálián, Spanyolországon keresztül Európába. Az ősi papírkészítési technikát ma már igen kevesen művelik, mert a modern technika

papírkészítő automata-csodái rendkívül gyorsan, hatalmas mennyiségben és olcsóbban tudják gyártai a különféle rendeltetésű papírfajtákat. Ám a fehérművesség kézzel merített papírai szinte utánozhatatlan, patinás hangulatot, ünnepélyességet, ódon esztétikai hatást sugallnak, mint az ókori papirusztekercsek vagy a középkori kódexek; a bársonyos lapokat tapintani is élvezet. A 2000 éves hagyományokat őrző ősi módszerrel készíti szentendrei műhelyében Vincze László is időtálló, vízjeles papírjait, amik könyvészeti ritkaságok kiadásához vagy a sokszorosító grafikai eljárásokhoz nagyszerűen alkalmazhatók. Élve ezzel a különleges lehetőséggel, néhány rézkarcát Molnár István e kézzel merített papírra nyomta, s így jött létre a papírkészítő és a felhasználó közötti példás kapcsolat, amelynek eredménye lett e kiállítás. Így teremtettek hangulatos atmoszférát a műveknek a műhely berendezési tárgyai, a merítőkád, a szűrők, sziták, présgépek és szerszámok, az elkészült és száradó papírlapok, valamint a házi „mini-kiállításként” látható késztermékek: mappák, albumok, emlékkönyvek, könyvkötészeti remek. Mindebből a szakmaszeretet árad, ami önmagáért beszél, de amit Vincze László mester így is fogalmazott: „Hazánkban ez a mesterség mint látványosság is egyedülálló. Művelem a papírrestaurátorok, a művészek, a reklám- és bankszakma hasznára, a magam öröme.”

A szentendrei domboldalra épült műhely három szintjén elhelyezett kiállítást dr. Hann Ferenc művészettörténész nyitotta meg. Elmondotta, hogy nem véletlen a grafikusművészet és a papírkészítés két mesterének e találkozása, akiket jó barátság is fűz egymáshoz. Molnár Istvánnak, néhány nagyobb méretű alkotása mellett, zömmel rézkarc technikájú, többnyire színes kisgrafikai és ex librisei kaptak itt helyet, a legutóbbi évek terméséből. A rá jellemző ötletességgel, finom humorral, mélyértelműséggel vagy többértelműséggel készült lapok egyértelműen mutatják a művész összetéveszthetetlen, eredeti stílusát. Jellemzője még, hogy mondanivalóját gyakran sorozatokban szereti kifejezni, kibontva ezzel egy-egy téma rendkívüli sokoldalúságát, többféle megközelíthetési lehetőségét. Ennek itt több példáját is láthatjuk, pl. a *Hopp-lá I-III*, vagy a *Halunk* című sorozatban. Ez utóbbi külön *Művészkönyvként* is megjelent. Olykor egy lapra két vagy több dűcről nyomott grafika kerül, tehát egy, esetleg két lapon szerepel egy egész sorozat. Eredeti módon láthatjuk ezt az *Ex libris Réka* többszínű művén, amely a nagy mesemondó, Hans Christian Andersen (1805–1875) emlékét idézi, születése és halála évfordulóinak alkalmából. E lapon, mint a könyvben a mesék, sorakoznak egymás után a Borsószem hercegisasszony, A hű ólomkatona, A karácsonyfa, A csá-

szár új ruhája stb. történetek legjellemzőbb jelenetei vagy figurái.

Dr. Hann Ferenc külön felhívta a figyelmet a művész néhány különleges alkotására, amelyeket (mint homo ludens – a játékos, kísérletező ember) a konstruktivizmus világhírű képviselője, Moholy-Nagy László emlékének szentelt. E művek a nagy kísérletező mester plasztikai konstrukcióinak a szellemét idézik. Molnár István vizuális játéknak is nevezi. A keretbe foglalt, vékony, átlátszó műanyaglapok között elhelyezett különféle anyagok, pl. színes papírszeletek, textilszalagok stb. mozgatásával újabb és újabb, ugyanúgy soha többé nem ismétlődő formációk jönnek létre; sőt ezeket a lapokat egymásra rakva, még színesebb és dekoratívabb kompozíciók alakulnak ki. Ebből is *Művészkönyv* készült 1995-ben *Vizuális játékok Moholy-Nagy László emlékére* címmel.

Különleges élményt jelentett a kiállítás, amelyen a helyi művészetkedvelő közönség mellett – a szakadó eső ellenére – sok budapesti érdeklődő is megjelent. A korai sötétség miatt a környező táj szépségét már nem, de annál inkább élvezhették Molnár István (művésznevén: Icsu) művészetét. Sok méltatója szerint a rendkívüli rajztudás mellett jellemző rá a szellemes kompozíció, a virtuóz technikai készség és a modernség egyaránt. Úgy modern, hogy stílusa, technikája és mondanivalója szervesen épül a múlt legjobb hagyományaira, tehát ősi, termékeny talajból sarjad, akár egy sokszáz éves fügefá, amely ma hozza ízes, friss gyümölcsseit. Nem véletlenül használom ezt a régies, „bibliás” hasonlatot, hiszen művei között gyakoriak a bibliai témák és motívumok (angyalok, Bábel tornya, ótestamentumi jelenetek stb.), s ezek mind szimbolikus értelműek, örök emberi, tehát mai érzések és gondolatok hordozói. Lapunk 1995/1. számában dr. Soós Imre nagyszerűen elemezte Molnár István művészetének bemutatásakor, hogy milyen tágas és egymástól látszólag távoli szférákból emeli művészetébe grafikáinak a motívumait (Bogaraim, Mesék, történetek tücskökkel, bogarakkal, a növényvilág dús ve-

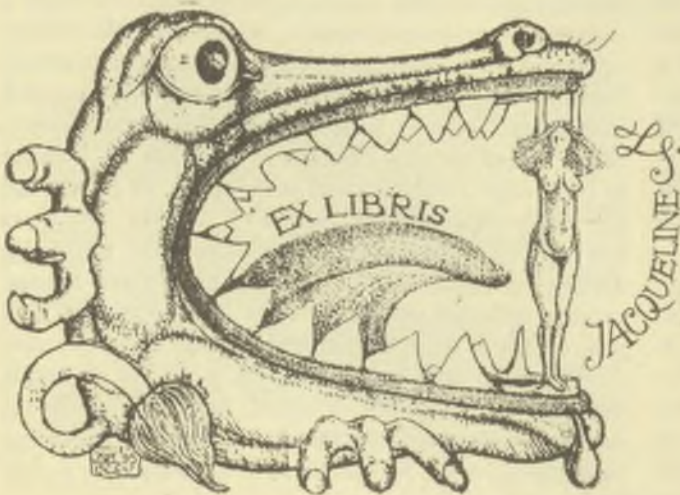
getációjától a kozmikus elemekig stb.). Olyan forrásokból merít, amelyeknek a cseppjei e zavaros, szennyezett világban is üdítőek. Itt kell szólnom, ennek kapcsán, a művész néhány új alkotásáról, amelyek az elmondottakat igazolják. Az itáliai Lomazzo város exlibris-pályázatára 1995-ben készített egyik lapján a háttérben álló, sötét tónusú városkép előtt kalitkából szabaduló meseszép madár szárnyal a magasba, a szabad emberi szellem szimbólumaként; a másodikon pedig a viharok sodorta, lebegő, rémült kis ember is képes (mai Szent Györgyként) legyőzni az őt elnyelni készülő sárkányt. E műveivel elnyerte az olasz pályázat egymillió lírás díját.

Hasonló szellemű és szimbolikus értelmű az az exlibris-sorozata is, amelyet a Francia Exlibris Egyesület által meghirdetett, *A XXI. század* című pályázatra tett, s a pályaműveken a következő évezredről alkotott elképzeléseiket kellett a művészeknek megjeleníteniük. A sorozat egyik lapján a múlt gyöker-szellemeiből, folyondáraiból kiemelkedő, felül szétomló totemoszlopból, vagy bábeli toronyból is egy sudár madár röppen fölfelé; egy másikon pedig fiatal nőalak feszíti szét, a szörny szájában állva, az összezáródni készülő két állkapcsot, s a sárkánynak csak a nyála csordul ki éles fogai között tehetetlen dühében.

Reméljük, sok hasonló „képmotogató” élményében részesít bennünket a jövőben is Molnár István grafikai művészete.

Király Zoltán

Molnár István rézkarcai, C3/2

KÖNIG RÓBERT GRAFIKÁI

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiállítása
január 19-től február 29-ig

König Róbert grafikái: fa-, linóleum-, papírmetszetei és rézkarcai első látásra is – anélkül, hogy a vonalak mélyebb értelmét vizsgálnánk – mives darabok. Egy valódi mester, a *művészet* és a *munka* megszállottjának termékei. A lapok sok mindenről árulkodnak, a papír szeretetéről éppúgy, mint a kiválasztott anyagok és szerszámok virtuóz egybebekítéséről, ám a technikával fölidézhető – megteremthető – csodán túl elsősorban a művész konzekvens világképéről.

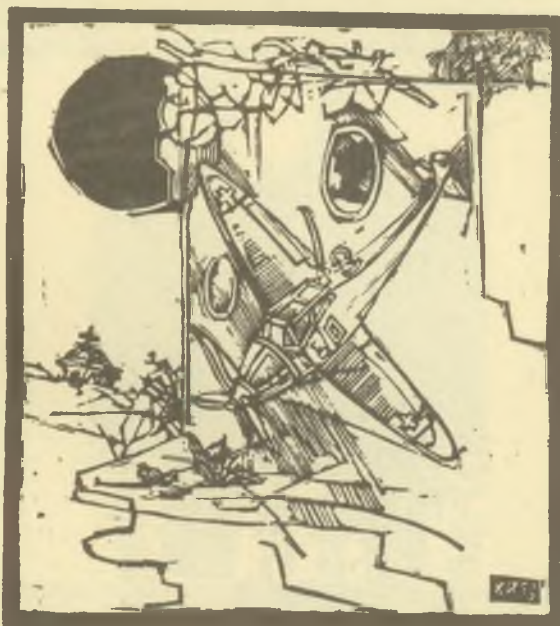
Valaminő rejtett tartalékból erősödő otthonosságérzet volna ez, táj és nép s a történelem szorításában élő ember sorsából következő *csak azért is?* Az idővel egymásra omló, egymást gazdagító kultúrák módszeres föltérképezése? A még megmenthető, jóllehet a világegések és katasztrófák után igazán magához soha nem tért világ kis és nagy drámáinak rögzítése?

Ahogy – jellegzetes a példa – a szederindával, mintha szögesdróttal, körbefont kőkereszt rajza, az időnélküliségével is fojtogató rablét mindnyájunkban döbbenetet kelt, úgy melegíti át lelkünket az egymásra találás, a meglelt pillanatban is a kozmosz rendjét sugalló béke humánuma, miként az az *Esti zsoldár* ember és ló együttlétéből kitetszik.

König Róbert *képirása* tömör világmagyarázat, amely tele van jelképekkel. Az utazások során – a Balaton-felvidéken és Írországban – szerzett tapasztalatot át- meg átszővi a mindenfajta tudástól szinte megrendült grafikus műveltségélménye. Ha nagyobb méretű lapjait vesszük, azok közül is igencsak beszédes sorozatait – *Az ember tragédiája*, *Pannon romantika*, *Bukephalia*, *Organikus dinamika* stb. –, jól észlelhető a jelképerejű világ tágassága, s az is, hogy egy-egy motívum (*Az ember tragédiája* egyik összegző linómetszete kiváltképp látható) miként válik az egyszerre látomásos és szimbólumaival is valóságos rendszer kitörülhetetlen részévé.

Ezekben az *átörökítésekben* mindenekelőtt a sok helyről begyűjtött, a képiró gondolatrendszerébe (emlékezésfolyamába) ugyancsak illő látványelemek vonzásköre az érdekes. Nem csupán arra gondolok, hogy a témájában látszólag igencsak meghatározott, itt ép Madách által pontosan behatárolt (világ)történelmi színpadot izgalmasan, filozofikumának sokszínűségével grafikává emelő-lényegítő *Londoni szín* milyen természetesen tudja magába oldani König sok helyütt föltűnő emblémáit (lókoponya, rózsa stb.), hanem arra, hogy például a Nagy Sándor kedvenc lováról elhíresült ókori város, mint a bensőben pszichikailag is átélt műveltségélmény, miként lehet ösztönzője a mai, a szenttamási ménesben szerzett tapasztalatok képi rendszerbe foglalásának.

A *Bukephalia* (1989–90) öt lapja meggyőzően tanúsítja, hogy a grafikus minő csodákra képes. A hívóél-

König Róbert linómetszetei, X3

mény, bár fontos indítólökés volt, már rég elfelejtetett, helyébe – érzelmmel teli hangsúlyokkal – a szenttamási látomás egyetemes élményként visszhangzó grafikai összegzése került. A linóleummetszet-sorozat, nem kevés tudatossággal, a kezdő- és a végpontban (*Esti zsoldár*, *Hajnali ima*), a meditációba merülő lélek csendes zsolozsmáját örököltette meg – statikus alakjai

végzetlen nyugalmat sugallnak –, a köztes lapok pedig a *Gyász*, illetve a *Sokk* fájdalmát. Ez utóbbiak drámaisága, melyet a *Sokk* átlós szerkesztése határozottan fölerősít, abban leledzik, hogy a feszültséget az ember nélkül maradt lófigurák *kivetettsége* közvetíti. A sorozat második lapjának, a *Kunhalom*nak történelmi ünnepélyessége sem tudja kisebbíteni ezt a pszichológiailag hatásosan linóba metszett tragédiát.

Hogy König Róbert mennyire mestere az anyagnak, az abból is látszik, hogy a linóleummetszeteknél szinte szokatlan sűrű vonalhálói, felületrácsai hihetetlen finomságukkal vibrálást idéznek elő. Az így mozgalmassá tett felületek – a *Pannon romantika* (1988) című sorozat *Holdfényén* és *Napfordulóján* különösen

érezni ezt –, anélkül, hogy megbontanák az összehatást, külön szépségükkel ragadnak meg. Ott még izgalmasabb lesz ez a játék, ahol két technika ötvözésével alakul ki a grafika. Az *Organikus dinamika* (1996) három lapja – *Kontraszt I–III.* – a papír- és a linóleummetsző bravúros együttélésének impozáns példája: először a kis méretű linók készülnek el, majd ezt a *grafikai szonátát* fogják keretbe a sötét foltjaikkal nemegyszer a kontraszt drámaiságát reprezentáló papírmetszetek. Ezeket a lapokon minden együtt van, ami a grafikus világot jellemzi: a műesség, az egyszerű képelem fölszikkasztása, úgyszólván, hogy megtöltődik filozofikummal.

Szakolczay Lajos

TUDNIVALÓK A CHRUDIMI KONGRESSZUSRÓL

A Cseh Exlibris-gyűjtők Egyesülete 1996. augusztus 28. és szeptember 1. között rendezi meg a FISAE soron következő XXVI. kongresszusát a csehországi Chrudim városban. A rendező egyesület elnöke, *dr. Ivo Prokop* úr szívélyes hangú körlevélben hívta meg erre a világ valamennyi exlibris-gyűjtőjét, könyvbarátját, bélyeggyűjtőjét és a képzőművészet minden barátját, családtagjaikkal együtt.

A rendezőség a Városi Múzeum épületében több mint 700 vendég számára férőhelyről gondoskodik, sőt minden 6 gyűjtő részére a cseréhez 1-1 asztal áll majd rendelkezésre. A helyszínen étterem, borszoba, bár áll a vendégek rendelkezésére. A külföldiek elszál-

lásolása a várostól 15 perces autóútra levő Pardubice városban történik. Az itteni szállodákba ingajaratú autóbussz viszi majd a résztvevőket. (A szállodai szobarendelés leadását május 10-ig kérik.)

A kongresszus helyszínén antikvárium működik, ahova az eladásra szánt kiadványokat, nyomtatásokat lehet adni. Ehhez két példányos jegyzék szükséges a tulajdonos nevének, a nyomat leírásának és árának feltüntetésével. Az üzleten kívüli adásvétel tilos!

A találkozói idején koncertek, előadások, kiállítások várják a résztvevőket. Az „1994–1996” címmel tervezett nemzetközi exlibris-kiállításon kívül még több tárlat is nyílik a találkozói idején. A fenti nemzetközi exlibris-kiállítás részvételi feltételeit 1995/2. számunkban közzöltük. Ezúton is felhívjuk a részt venni szándékozó művészek figyelmét, hogy a beküldési határidő: 1996. április 1. Egy alkotó legfeljebb 3 ex librist küldhet be 2-2 példányban. Max. méret: 130 x 130 mm.

A FISAE plenáris ülésére augusztus 29. napján délelőtt kerül sor, a nemzetek delegátusainak részvételével. A találkozóra ellátogató családtagok (feleségek) részére a rendezőség városnézést, múzeumlátogatást szervez, sőt egy divatbemutatót is résztvehetnek.

A kongresszus részvételi díja személyenként: 270 DM, kísérőknek: 180 DM (kongresszusi kiadványok nélkül). Ennek összegét a tájékoztatóban megadott bankszámlára május 10-ig kell átutalni. Ezen időpont után a részvételi díj: 300 DM. Lehet fizetni a megérkezéskor is, a tarifa azonban ez alkalommal már 330 DM.

A kongresszus négy napjának programjáról a rendezőség német és angol nyelvű tájékoztatót adott ki, melyet az érdeklődők, csoportok a rendezőségtől kérhetnek: EXLIBRIS MUSEUM, Siroka 85, 537 01 Chrudim, Czech Republic.

HÍREK

Molnár Dénes fametszete, X2

Molnár Dénes marosvásárhelyi grafikusművész kiállítását dr. Pogány Gábor nyitotta meg 1995. november 9-ikén a Dózsa György úti Hotel Ligetben. A művész fametszetei felvonultatták Erdély legszebb tájait, városait, templomait. A jól ismert helyek mellett a számunkra kevésbé ismerős vidékek ábrázolásában is gyönyörködhetek a nézők, mint pl. Abafája, Magyarkirályfa, Nagydorján stb.

A Ferencvárosi Pincetárlat falain február hónapban Ábrahám Rafael alkotásait láthatta a közönség. A kisgrafika világában jól ismert művész ezúttal főleg nagyméretű, az op-art stílusjegyeit tükröző olajfestményeivel szerepelt.

A kisgrafika régi és jól ismert gyűjtőjével, Szentesi Flórián pécsi gyűjtőtársunkkal készített interjút az elmúlt év decemberében a Magyar Televízió Pécsi Körzeti Stúdiója. A mintegy harminc perces műsorban a nézők megismerkedhettek a kisgrafika különböző válfajaival, a grafikai technikákkal, s bemutatásra került számos – elsősorban a századforduló táján készült – ex libris, alkalmi grafika is. A műsor bizonyára jól népszerűsítette az ex libris készítésének, gyűjtésének lehetőségeit is.

A németországi Kronach város könyvtárának vezetője, Herbert Schwarz úr régi hagyományt követett, amikor az intézmény 1996. évi kiállítási terveiről az exlibris-egyesületeket, művészeket és gyűjtőket körlevélben értesítette. Eszerint a január havi Heine-kiállításukat februárban diákráj-

bemutató követi. A téma: Európa. Áprilisban bolgár grafikai kiállítást rendeznek. Május és június hónapban japán ex libriseket mutatnak be Paul G. Becker gyűjteményéből. Bizonyára érdeklődés kíséri majd szeptemberben látható kiállításukat is, melyen „Fekete barátaim” címmel a bányászok életéről készült grafikákat mutatják be. Minden kiállításukat a témához kapcsolódó előadás is kíséri.

A körlevélben arról is hírt adtak, hogy a könyvtár gyűjti és cseréli az alábbi témájú ex libriseket: Irodalom, Művészet, Zene, Topográfia (városképek stb.), valamint Szőlő és bor.

Különösen érdeklik a könyvtárat a Cranach és Dürer művészetére utaló kisgrafikák, ex librisek. Ez utóbbi témájú alkotásokból 1997-ben nagyszabású kiállítás megrendezését tervezik, melyhez katalógus is készül. Az intézmény postacíme: KREIS- UND AUTOBIBLIOTHEK, D-96317 Kronach, Am Schulzentrum 1.

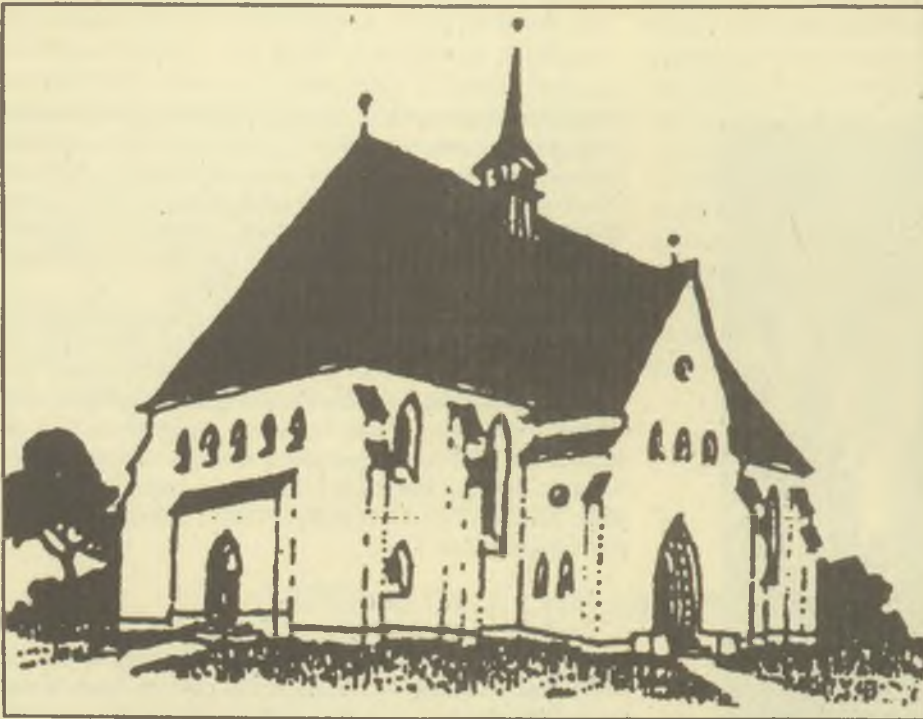
Európai városok címmel Porscht Frigyes grafikusművész kiállítását a HILTON ART-X Galéria rendezte meg február 3. és 28. között. A művész, aki korábban portrék és arckarakterek ábrázolásairól volt ismert, így vall újabb műveiről: „Talán tizenöt éve, hogy az emberek arcának tanul-

Porscht Frigyes metszete

mányozását felcseréltem az egyes korok maradandó alkotásainak vizsgálatával: az alkotóról az alkotásra fordult a figyelmem. Egyedül szeretem bemutatni munkáimat, a csoportos tárlatoktól viszolygok. Erősen vonzódok a szürrealizmushoz, de alapkövetelmény számomra a valóság részleteinek aprólékos ábrázolása.”

A Ferencvárosi Pincegalériában 1995. november 8-ikán nyílt meg Xantus Géza grafikusművész újabb kiállítása, ahol a látogatók harminchat pasztell- és aquatinta műben gyönyörködhetek. Grafikai sorozatai mellett a művész hat ex librist is bemutatott. A tárlatot dr. Kerny Terézia ajánlotta

A siklódi templom. Kós Károly rajza

a látogatók becses figyelmébe. A művek mélyebb értelmezéséhez pedig értő és elemző értékeléssel tárt még szélesebb kaput *Gebauer Imola* művészettörténész megnyitója, amelyet lapunkban is szerettünk volna publikálni, azonban helyszűke miatt, sajnos erre most nem kerülhetett sor.

* * *

A budai várnegyedben működő LITEA Könyvesboltban 1995. november 9-ikén pogácsával és gyümölcssteáival várta az érdeklődőket *Stefanovits Péter* és *Elekes Károly*, ahol bemutatották a Kós Károly tervezte siklódi templom kazettás mennyezetét készített festményeiket. Szokatlan táblaképek

az 1×1 méteres kazetták, mert református templomokban igen ritkán láthatók figurális festmények. Ezek bibliai jeleneteket ábrázolnak, a Biblia Pauperum szellemében, de a művészek teremtette képi megfogalmazásban. A nagyszerű vállalkozás sikere egyúttal Incze Zoltán lelkész érdeme is, aki megteremtette hozzá a lehetőséget és az anyagiakat.

* * *

Japán ex libris kiállítást tervezünk az őszi évad kezdetére. Azon gyűjtők, akik japán lapjaikat szívesen kiállítanák, jelezzék június végéig, mely japán művésztől, milyen témájú lapjuk van, illetve a kiállítandó ex librisek xerox-másolatát küldjék el az Egyesület címére.

* * *

Egy német antikvárium októberben kelt levelében arról értesítette egyesületünket, hogy a világ számos országából származó mintegy 8000 darab ex librist tartanak készletükben és azokat eladásra kínálják. Az anyag nagysága miatt nem tudnak erről katalógust kibocsátani. A vásárolni szándékozó gyűjtő részére szívesen adnak írásbeli tájékoztatást kínálatukról. Az érdeklődők levelüket (a keresett művész vagy gyűjtési terület megjelölésével) az alábbi címre küldjék: Antiquariat BUX, Overwegstr. 28. D-45879 Gelsenkirchen.

* * *

Gyűjtők figyelmébe: Szász Endre eredeti tollrajzai eladók. Érdeklődni lehet az alábbi telefonszámon: 115-8054.

RÉSUMÉ

Dans l'article premier *Imre Soós* fait connaître l'activité artistique du docteur *Ferenc Kováts*, spécialiste des maladies pulmonaires, lauréat du Prix Kossuth. Le médecin illustre s'occupe durant ses loisirs de la petite gravure depuis 1936. Ses telles créations furent présentées sur plusieurs expositions en Hongrie. En 1968 il a participé à la première exposition internationale des médecins à Washington.

Le bulgare *Roszen Ruszev* vit en Hongrie, où il a acquis son diplôme de dessinateur-projecteur des gobelins. Depuis 1970 il s'occupe de la petite gravure. L'auteur de l'article sur lui, *Georgi Krumov* le nomme „lion avec des ailes de papillon”. Dans ses créations les traditions de Balcan s'allient avec ses effets surréalistes de nos jours.

Zoltán Király écrit un compte-rendu sur l'inauguration de l'exposition d'*István Molnár* à Szentendre. L'artiste bien connu y a exposé ses créations récentes dans l'atelier de papier puisé de *László Vincze*. L'activité artistique de l'artiste fut analysé dans notre numéro de 1995/1.

Nous publions le discours inaugural de *Lajos Szakolczay* retenti dans la Bibliothèque Ervin Szabó de Budapest. *Róbert König* y a présenté ses petites gravures récentes et linogravures de grande dimensions.

Au numéro présent nous annexons la linogravure originale de *Mme Alma Petz*, don de l'artiste vivant en Autriche. A cette occasion *Imre Soós* fait connaître son activité en mentionnant que sa liste de création a dépassé le centième numéro.

La rubrique Revue tient compte des articles des revues d'ex libris étrangères concernant les artistes hongrois.

Dans la rubrique Casier de bibliothèque nous faisons connaître la publication récente de *Herbert Schwarz*. A l'occasion de l'exposition à Cronach il a écrit un essai sur l'artiste allemand-hongrois *Siegmund Sos*. La liste de ses créations y publiée contient 313 numéros.

MŰHELY

ALMA PETZ LINÓMETSZETÉHEZ

A KISGRAFIKA korábbi évfolyamait lapozgatva, azokban gyakran talál az olvasó egy-egy beragasztott, eredeti ex librist vagy alkalmi grafikát. Az utóbbi években, a sárga színű papírra nyomott példányokban eddig ilyen illusztrációt nem közöltünk. Hangsúlyozzuk, hogy ennek nem a nyomda az oka, hanem az, hogy nem akadt olyan önzetlen alkotó, aki a lap színvonalához illő kisgrafikájából 300 eredeti, szignált nyomatot biztosított volna számunkra.

A Linzben élő Alma Petz asszonyt nagyon sokan ismerik nálunk, hiszen férjével együtt több hazai művésszel, gyűjtővel áll szoros barátságban. Kisgrafikagyűjtői tevékenységét az 1983/3-as számban ismertettük. Azóta csupán annyi a változás, hogy a nevére készült lapjainak a száma meghaladta a háromszázat. Hazánk exlibris-művészete iránti rokonszenvét mutatja, hogy e lapok alkotói között mintegy húsz magyar grafikus szerepel.

1978-ban kezdte el saját maga számára kisgrafikák alkotását, miután a grafikai technikák szinte valamennyi műfaját elsajátította az Ausztriában sűrűn rendezett képzőművészeti tanfolyamokon. Eleinte csak 3-5 lap kerül ki évente kezei közül, később már 10 fölé is emelkedik ilyen alkotásainak száma. Közben a folyamatos továbbképzés sem marad el. 1995-ben linóba metszette századik ex librisét. A grafikái-

Alma Petz (Ausztria) linómetszete X3/col. Op. 102
(A KBK tagjainak eredetiben mellékelve)

ról készült alkotásjegyzék kizárólag ex libriseit tartalmazza, nem szerepelnek benne az évente rendszeresen készülő karácsonyi, húsvéti stb. üdvözlőlapok. A művészről szóló méltató cikk és számos eredeti alkotás mellett ez az alkotásjegyzék is szerepelni fog a közeljövőben Portugáliában, a Mota Miranda kiadásában megjelenő enciklopédia-sorozatban.

Alma Petz témáinak sorában kiemelkedő helyet kap a természet. Virágok, fák, lepkék igen sok lapján szerepelnek. Ezek az ábrázolások a természet szeretetéről, egyben az alkotó tudósi pontosságá-

ról is sokat mondanak el számunkra. Kedvenc lepkeábrázolásai ugyanis egy szakkönyv illusztrációjának is beillenének és nem egy lapján a pillangó tudományos neve is olvasható.

Stílusa világos, közérthető. Nem törekszik cselekmények, filozófiai elmélkedések illusztrálására, inkább az emblémaszerűség jellemzi lapjait. Száz ex librise az európai gyűjtők egész soránál képviselik alkotójuk tehetségét, munkásságának emelkedő színvonalát. Kisgrafikai az országok közötti barátság követői, ezért, amikor lapunknak nyújtott önzetlen, támogató munkálkodását ezennel megköszönjük, neki is további sikeres gyűjtő és alkotó tevékenységet kívánunk.

Dr. Soós Imre

KÖZLEMÉNY

Az 1994. évi különszámban elkezdett, gyűjtők, gyűjtemények bemutatását folytatni kívánjuk, ezért kérjük a gyűjtőtársakat, működjenek együtt a szerkesztőkkel. Akinek régi gyűjtőről, gyűjteményről anyaga van, illetve aki vállalkozik egy-egy gyűjtő bemutatására, jelentkezzen, és közölje, kiről kíván írni.

SZEMLE

A L'EX LIBRIS FRANÇAIS 196. száma egy orvos-exlibrisekről szóló könyv ismertetésekor magyar művész ex librisét közli. *Németh Nándor* lapja mikroszkóp és kórház-épület-ábrázolással a tudományt és gyógyítást jelképezi. Tulajdonosa: Marion B. Sulzberger orvos.

Ebből a lapszámából értesültünk két neves exlibris-művész elhunytáról. A román *Dafinel Duinea* 73 éves, a német *Hermann Huffert* 90 éves korában távozott az élők sorából. Mindkettőjük munkásságával lapunk is több ízben foglalkozott.

* * *

A GRAPHIA 124. számában beszámol a belgrádi exlibris-pályázatok végeredményéről. (Kiírásukról korábbi számainkban is hírt adtunk.) A kezdeményezés sikerét jelenti, hogy 62 országból 1152 résztvevőtől mintegy 6000 ex libris érkezett be. A pályázat kiírásának meg nem felelő munkákat kizárták, s az előrostán átesett 5000 pályaműből a zsűri 500-at talált érdemesnek a katalógusban való közlésre.

Az alkotók részére kiírt pályázat I. helyezette: Jurij Nozdrin (nemzetiségét nem közölték). A II. díjat Igor Piacaka szlovák művész nyerte el. A III. díjon négyen osztoztak: Oleg Denisenko (ukrán), Peter Ford (angol), Jean-Pierre Humbert (svájci) és Shigeki Tomura (japán). Az angol exlibris-társaság által felajánlott különdíjat Stjepan Fileki jugoszláv művész kapta meg.

A gyűjtők részére meghirdetett pályázaton 97 fő vett részt. (A szerkesztő megjegyzése szerint sok gyűjtőt visszatartott a részvételtől az a szigorú kíváncsi, hogy legkedvesebb lapjukat 3 példányban kellett volna beküldeni.) A fődíjat Hermann Wiese német gyűjtő nyerte el, a második díjban a svájci Bettina Burch részesült.

A pályázatokat támogató, bőkezű szponzorok jóvoltából ez alkalomra öt különböző katalógus látott napvilágot. Egyik a pályázó művészek, a másik a gyűjtők válogatott lapjait tartalmazta. A harmadik áttekintést adott a jelenkori exlibris-művészetről, Benoît Junod gyűjteménye alapján. A negyedik füzet a jugoszláv résztvevők anyagát tartalmazza. Végül egy katalógus Albin Brunovszky életművébe ad bepillantást 50 színes reprodukció és az alkotásjegyzék közlésével. Az öt kötetet egyetlen kemény tokban hozták forgalomba, de egyenként is megvásárolhatók voltak.

A pályázatokat támogató, bőkezű szponzorok jóvoltából ez alkalomra öt különböző katalógus látott napvilágot. Egyik a pályázó művészek, a másik a gyűjtők válogatott lapjait tartalmazta. A harmadik áttekintést adott a jelenkori exlibris-művészetről, Benoît Junod gyűjteménye alapján. A negyedik füzet a jugoszláv résztvevők anyagát tartalmazza. Végül egy katalógus Albin Brunovszky életművébe ad bepillantást 50 színes reprodukció és az alkotásjegyzék közlésével. Az öt kötetet egyetlen kemény tokban hozták forgalomba, de egyenként is megvásárolhatók voltak.

Ebben a számában a GRAPHIA már a tizenegyedik közleményt ismerteti a tematikus ex librisek egy-egy csoportjáról. Ez alkalommal *Jan Yperman* „A gyermek az ex librisen” témát járja körül. A cikkben 47 illusztrációt közöl és elemez Európa legnevesebb művészeitől. Sajnos, egyetlen magyar művész nincs köztük.

Hír rovatukban egyszerre három, nálunk is jól ismert exlibris-művész elhunytáról tudósítanak. Mi is megrendüléssel közöljük nevüket: Helmut Arndt, Christian Blaesbjerg, Christian W. Bauditz.

A GRAPHIA 124. számának mellékleteként megkaptuk a lap 1992–1995 közötti években megjelent számainak összevont tartalomjegyzékét. A négy év alatt megjelent 12 számban az alábbi magyar művészekről közöltek illusztrációt: Andruskó Károly, Cseh Gusztáv, Fery Antal, Gross Arnold, Kertes-Kollmann Jenő, Molnár István, Nagy László Lázár, Nagy Sándor, Szilágyi Imre, Vén Zoltán, Vertel József, Vilmos Torró (aki keresztnéve szerint került a névsor végére).

* * *

A dániai NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 199–200. számában *Klaus Rödel* cikket közöl *Ürmös Péter* magyar grafi-

kusművészről. Az írás abból az alkalomból látott napvilágot, hogy az ottani Frederikshavn városban működő Kunstmuseum 1994 végén kiállította a művész mintegy száz alkotását. Az illusztris szerző ismerteti az 1956-ban Pápan született művész életpályáját, megemlítve sokirányú szakmai képzettségét. Ex libriseiről elmondja, hogy azok nagy részét fametszet-technikával készíti, de egyre nagyobb számban szerepelnek közöttük a rézkarcok és litográfiák is. A cikket a művész négy, szépen reprodukált, fametszetű könyvjegye illusztrálja.

A lap másik cikke a computer-technikával készült ex librisekkel foglalkozik. Ennek létjogosultságát a Sapporóban rendezett nemzetközi kongresszus ismerte el és jelzésére a CAD rövidítést rendszeresítette. A számítógépes grafika jelenlegi legtehetségesebb művelője *Wim Zwiens* holland grafikus. A mostani számhoz mellékelt két teljes lapoldalon 9 ilyen könyvjegyet mutatnak be. Hatásuk megegyezik a klisékével, de színeikben soha nem látott gazdagságról tanúskodnak.

* * *

A hollandok folyóirata, az EXLIBRISWERELD 1995/4. számában arról ad hírt, hogy *Lou Hoefnagels* 1995. július 17. napján 74 éves korában elhunyt. A nálunk is ismert holland gyűjtő lapjain Shakespeare iránti tiszteletének adta ismételt tanújelét.

A miénkkel azonos terjedelmű és megjelenési gyakoriságú lap előfizetési árát 1996-ra 65 holland forintban vagy ugyanennyi német márkában jelölték meg, ami magyar pénzben kb. 5000, illetve 6000 Ft-ot jelent. Nem kisebb a dánok lapjának díja sem: a megszabott 250 dán korona ellenértéke ugyancsak 6000 Ft körül jár.

* * *

A szlovén exlibris-egyesület tagjainak változatos kultúrprogramját közli az esztendő első felére az OBVESTILA 127. száma. Ebben előadás szerepel a Kanári-szigetéről, a méhek életéről, a gyógynövényekről, de az ország történelmi néprajzi értékeit is felkeresik kirándulásaikon.

A folyóirattal együtt érkezett hozzánk a Ljubljana mellett a Kannik városban 1995. októberében megnyílt 4. nemzetközi gyermek exlibris-kiállítás katalógusa is. A szlovén gyermekeken kívül résztvettek horvát, kínai, litván tanulók, sőt örömmel fedeztük fel ebben három magyarországi általános iskola növendékeinek és tanárainak a nevét is. Az ízléses kiállítás és több, színvonalas alkotás reprodukcióját tartalmazó katalógushoz örömmel gratulálunk!

* * *

A kolozsvári SZABADSÁG című lap 1995. november 30-iki számában *Alkalmi grafikák szakfolyóirata – a nagyközönségnek* címmel Gábor Dénes mutatja be a KISGRAFIKA '95/3. számát a szélesebb olvasóközönségnek, kéthasábnyi méretben mutatva be annak címlapját is. Örömmel üdvözlö a már harmincnegyedik évfolyamában járó lapunkat, azzal a megállapítással, hogy „tévedés lenne azt hinni, hogy csak az alkalmazott grafika szerelmesei, az ex libris és a társművészetek rajongói számára nyújt értékes információkat... Hírek rovata is messze túlteszi a rovatcím sugallta szerepét, hiszen obligát tömörsége ellenére gyakorta enged a műelemzés csábításának, ami nemhogy kárára lenne a közleménynek, éppen ellenkezőleg!” – Ezt követően néhány mondatos összefoglalással, elismerő sza-

vakkal elemzi és értékeli a múlt évi 3. szám írásait, főként azok erdélyi vonatkozásait: a híradásokat Imets László és Imre Lajos kiállításairól.

* * *

A Milánóban megjelenő L'EX LIBRIS ITALIANO c. folyóirat 1996. évi első száma elsőként ad hírt A. M. da Mota Miranda immár klasszikussá vált enciklopédia-sorozata XVII. kötetének megjelenéséről. A Portugáliában kiadott, tekintélyes kö-

Ifj. Feszt László rézmetszete, C2

tetben ez alkalommal a magyar kisgrafikát ifj. Feszt László alkotásai képviselik. Munkásságának ismeretében megelégedéssel nyugtázzhatjuk, hogy ezúttal ismét méltó alkotások viszik el kultúránk jó hírét a világ minden tájára.

* * *

A Nagyváradon megjelenő EX LIBRIS ROMANESC, az ottani egyesület folyóirata 1995. októberi (2.) száma beszámolóként közölte a KISGRAFIKA 1994/4. számáról, megjegyezve, hogy e gazdag múltú lap ezzel már a 33-ik évfolyamát zárja le. Ismerteti a magyar Kisgrafika Barátok Köre hasznos munkáját és jelentős szerepét abban is, hogy összefogja a gyűjtők és az ex libris művészeinek népes táborát. Egyúttal széles körű panorámát nyit számos ország grafikai művészetének és művészeinek a bemutatásával, köztük az erdélyi Simó Margit, Vincze László, Petca Ovidiu és mások műveinek a méltatásával. Illusztrációként közli e szám címlapját és annak tartalmát, lefordítva román nyelvre a tartalomjegyzéket.

A román exlibris-lap többek között megemlékezik Anton Kaindl (1872–1952) grafikusművészről, aki főként Beszarábia és Románia kolostorairól készült grafikai sorozataival vált ismertté az 1940-es évek elején, bemutatva a művész nyolc

kisgrafikáját, illetve ex librisét. A Bibliográfia című rovatban pedig két teljes oldal ismerteti és értékeli a nálunk is jól ismert Dafinel Duinea munkásságát, kiállításainak teljes felsorolásával, köztük az Egerben, Budapesten, Debrecenben, Hajdúböszörményben, Cegléden rendezett önálló tárlataival, valamint a külföldi lapokban megjelent, róla szóló cikkek bibliográfiájával, köztük dr. Semsey Andor írásával, amelyet a Kisgrafika közölt az 1982/2. számban. A cikket hét ex libris illusztrálja, amelyeket neves külföldi művészek készítettek Dafinel Duinea nevére.

* * *

CSEH GUSZTÁV (1934–1985) grafikusművész alkotásai-
ból állandó kiállítást nyílt a közelmúltban Hajdúszoboszlón. A Bocskai utca 14. szám alatti Galéria emléktárlatát a művész Magyarországra került hagyatékából a Déri Múzeum munkatársai rendezték. A közönség tájékoztatására kiadott,

Cseh Gusztáv rézkarca, C3

8 nyomtatott oldalra terjedő ismertető füzetben Sz. Kürti Katalin vázolja fel az Erdélyben élt művész pályafutását. Cseh több mint száz könyvet illusztrált. Erdély nagyjainak állított emléket *Hatvan főember* c. grafikai kötetében, melyet az országrész ugyanennyi műemlékéről készült *Jeles házak* c. kötet követett. A trilógia harmadik kötetének elkészítését korai halála gta meg. A kiadvány további részében szemelvényeket olvashatunk azokból a kritikákból, melyek a művész nagy elismerést aratott alkotásaival kapcsolatban megjelentek. Az izléses kiállítású füzet illusztrációiként a művész 11 metszete, köztük 5 ex librise szerepel.

* * *

Az AJKAI SZÓ c. lap 1995. október 13. napján kelt 39. számában Tilhof Endre cikkét közli. Az írás a város lapjában abból az alkalomból látott napvilágot, hogy a Városi Múzeumban kiállítás nyílt a most 80 éves *Andruskó Károly* műveiből. A tárlaton a nagyszámú kisgrafika mellett öt olajfestmény is szerepelt. Ezek Ajka város egy-egy részletét ábrázolják s az alkotó ajándékként a város tulajdonába kerültek.

A Jugoszláviában élő, sokoldalú művésznak a várossal való kapcsolata egy évtizeddel ezelőtt kezdődött. Látogatása során rajzban örökítette meg Ajka jellemző, neki megtetszett részleteit. Az ezek alapján készült fametszeteket a Városi Könyvtár minikönyvben jelentette meg. A kiadvány sikerére jellemző, hogy az első 500 példány csakhamar elfo-

gyott és a második kiadás példányszámát már 1000-re kellett felemelni. Tilhof Endre figyelemreméltó írásában ismerteti még a Zentán, 1915-ben született művész pályafutását is, kiemelve munkásságának eredményeit, melyet kétezer festmény, 3800 ex libris és 200-nál több minikönyv fémjelez.

Az AJKAI SZÓ ismertetett száma ezenkívül még több kulturális hírt közölt. Értesültünk az Ajkai Városi Baráti Társaság megalakulásáról, valamint a városban élt és alkotott Nagy Emerencia festőművész emlékkiállításáról is. Dicsérendő kezdeményezés, hogy egyik könyvtárunk támogatóinak nagylelkűségét exlibris-ajándékkal viszonozzák.

A zalaegerszegi MECÉNÁS GALÉRIA októberben rendezte meg *Frimmel Gyula* grafikusművész kilencedik önálló kiállítását. Titkárunkhoz eljutott ízléses kivitelű katalógusa szerint ez alkalommal egyedi rajzokat és sokszorosított grafikai lapokat (mezzotinto) láthatott a közönség. A városban élő művész 1982-ben diplomázott a Képzőművészeti Főiskolán és jelenleg a helybeli művészeti gimnázium tanára. Alkotásaival sok hazai és külföldi kiállításon vett részt. Legutóbb a grazi Europazentrumban láthatta műveit az osztrák közönség.

Ábel a rengetegben.
Buday György fametszete, X2

BUDAY GYÖRGY *FAMETSZETEI* címmel rendezett nagyszabású kiállítást múlt év decemberében a Kassák Múzeum. A tárlathoz 32 oldal terjedelmű, sok képet is tartalmazó ismertető kiadvány látott napvilágot, amelyben szó esik a kisgrafikáról is.

A Kolozsvárott született Buday György (1907–1990) a szegedi egyetem jogi hallgatójaként a húszas évek végén jelentkezett először tollrajzaival. 1930-tól évente jelenteti meg a Szegedi Kis Kalendárium köteteit. Az 1931-ben kiadott fametszetes könyve, a Boldogasszony Búcsúja elnyeri „Az év legszebb könyve” kitüntető címet. A Szegedi Fialok Művészeti Kollégiumának elnökeként előadásokat szervez, miközben évről évre szebbnél szebb fametszetes könyvei látnak napvilágot. A Székely népballadák című, 47 fametszetet tartalmazó kötetével ismét elnyeri a Bibliofil Társaság kitüntetését. A *Csaplár Ferenc* által összeállított, részletes életrajz valamennyi remekelését megemlíti s azokat az általa rendezett, gazdag kiállítás tárlóiban be is mutatta.

1937-től a művész Angliában élt, de hazája érdekeit a háború idején is rendületlenül szolgálja. Rákosiék Budapesten hazaárulás vádjával koncepciót per készítének elő ellene, majd megfosztják állampolgárságától. Buday ezalatt Anglia művészetének is megbecsült személyisége lesz, világhírű könyvsorozatokban jelennek meg metszetei. Londonban metszi fába 25 magyar költő portréját is. Ezeket, valamint a művész ex libriseinek sorozatát is láthatták a tárlat látogatói. A Kassák Múzeum kiadványát ajánljuk mindenkinek, aki részletesen meg akarja ismerni Buday György egyedülálló művészetét.

A közelmúltban megalakult KISPESTI HELIKON KULTURÁLIS EGYESÜLET csoportkiállítással és az ahhoz készült 32 oldalas kiadvánnyal mutatkozott be a XIX. kerület és a főváros érdeklődő közönségének. A kerületben nagy hagyománya van a művészeti ismeretterjesztésnek, ugyanis korábban a Nagy Balogh János Képzőművészeti Kör végezte 1929 óta ezt a tevékenységet. Mint *dr. Feledy Balázs* a katalógus előszavában elmondja, a névváltoztatással arra kívántak utalni, hogy mostani csoportosulásukkal minden művészeti ágat kívánnak egybefoglalni. A kiadványban 29 művész fényképét, rövid életrajzát és tevékenységének leírását találjuk. A résztvevők között valóban építészek, belsőépítészek, keramikusok, textil-, zománc- és üvegművészek is szerepelnek. Szobrászok és festők mellett négy grafikus is van a tagok között. Íme a névsor: Gaál József, Hernádi Paula, Molnár Krisztina, Vén Zoltán. Ez utóbbi művész nevét azért tartjuk szükségesnek külön is kiemelni, mert ebben a tekintélyes művészcsoportban egyedül ő foglalkozik kisgrafikával és főleg ex libris készítésével.

A pécsi kisgrafikabarátok KALLIGRÁFIA c. lapjának 95/4. száma közli *Palásthy Lajos* beszámolóját a Pozsonyban megrendezett Európai Exlibris-Találkozóról. Közlik *Dr. Soós Imre* cikkét *Vén Zoltán* újabb, nagy sikert aratott ex libriséről. A *dr. Katona Gábor* részére készült rézkarc művészetünk követe volt a milánói nemzetközi kisgrafikai találkozón. Pécs és Szeged gyűjtőinek Szegeden rendezett novemberi baráti találkozójáról *Szepesváriné Rácz Mária* írt cikket a Pécssett megjelenő folyóiratban. Hír-rovatukban örömmel olvastuk, hogy az Erdélyből áttelepült és jelenleg Komlón élő *Bálint Ferenc* grafikusművész megkapta a magyar állampolgárságot. Ugyaninnen értesültünk arról is, hogy a Pécsi Műhely Galériában októberben

Bálint Ferenc
rézkarca, C3/2

megnyílt *Soltra Elemér*, *Soltra E. Tamás* és *Soltra Gábor* kisbronzainak, érmeinek és plakettjeinek kiállítása. A tárlatot *Pákolitz István* költő nyitotta meg.

A SZEGED című folyóirat 1995. július–decemberi, összefogott száma gazdag képzőművészeti anyagot tartalmaz. Többek között köszöntő írásokat a kisgrafikáiról is ismert, nyolcvanöt éves *Varga Mátyásról*. Megkülönböztetett érdeklődésre tarthat számot *Laczó Katalin* írása, amely *Kopasz Márta* egyik linómetszetét, s annak történetét mutatja be. A linómetszetet – pappá szentelésük alkalmából – *Bálint Sándor* professzor sugallatára, 1979-ben rendelte meg három kispap. (Ezekkel az emléklapokkal tisztelegtek tanárainknak.) A cikk – fényképekkel, illusztrációkkal is – feleleveníti *Bálint Sándor* és *Kopasz Márta* kapcsolatát, s idézi *Bálint Sándornak* az egyik kiállítási emlékkönyvébe írt sorait: „*Márta* a szögedi nagyok közé tartozik”. A folyóirat hátsó borítóján pedig „*Szegedi táj – szegedi ecsettel*” címmel a művészről A gyékénypiac című festményének reprodukcióját láthatjuk *Apró Ferenc* értő kommentálásának kíséretében. Mit is kívánhatnánk ezek után egyebet, mint hogy mindaz a kincs, érték, ami *Kopasz Márta* életművében rejtőzik, hasonló publikációkban közkinccsé váljon. Ehhez is kívánunk neki jó egészséget, változatlan alkotókedvet a kisgrafikagyűjtők nevében.

KÖNYVESPOLC

HERBERT SCHWARZ: DER DEUTSCH-UNGARISCHE GRAPHIKER: SIEGMUND SOS. Kiállítási katalógus, Kronach, Kreisbibliothek, 1995, p. 72.

Múlt évi 1. számunkban hírt adtunk Siegmund Sos Kronachban készülő kiállításáról. Azóta az ottani Közveti Könyvtárban 1995. október és november hónapjában megrendezték a Németországban élő német-magyar grafikusművész életmű-kiállítását. Ehhez készült a címben jelzett, hézagpótló kiadvány is.

Sós Zsigmond neve nem ismeretlen a magyar gyűjtők körében. Többen vannak még, akik személyesen ismerték és indulása éveiben a KBK összejövetelein találkoztak vele. 1963-ban Németországba történt áttelepése után sem maradtak olvasóink róla szóló információk nélkül, ugyanis lapszemlékben mindig szerepelt a neve, valahányszor valamelyik külföldi exlibris-újság hírt adott működéséről. Az 1990/4. számban reprodukáltuk Van Gogh emlékére készült ex librisét. A következő évben a kronachi pályázaton elnyert díjáról adtunk hírt. Még abban az évben részletesen ismertettük lapszemlékben pályafutását, a francia exlibris-újságban megjelent cikk nyomán. A most hozzánk érkezett katalógus mindezeknek a híreknek megerősítését jelentette, sőt ezen túlmenően Herbert Schwarz alapos bevezető tanulmányából a művész életpályájának napjainkig terjedő szakaszát is megismerhettük.

A méltató szövegből megtudtuk, hogy a kisgrafika nemzetközileg elismert művésze Ebingenben él és mérnöki végzettségének megfelelően egy ottani nagy cég műszaki vezetője. A tanulmány utal a füzet végén közölt alkotásjegyzékre, melyben 313 lap szerepel, ebből 215 darab az ex libris, a többi alkalmi grafika.

A kiadvány további részében Schwarz úr témák szerinti csoportosításban elemzi Sos grafikáit. Elsőként a történelmi témájú lapokról szól, melyek között nagy számban vannak a magyar múlt eseményeire utaló kisgrafikák, a honfoglaló Árpádtól a székelyek történetén és Trianonon át az 56-os forradalomig. Jóleső érzéssel kell megállapítanunk, hogy a német szerző nagy együttérzéssel áll ki népünk igaza mellett, megállapításait a tények alapos ismerete és tárgyilagos közlése jellemzi.

A művek második csoportjában az irodalom nagyjaira utaló lapokat veszi számba. Sos alkotásai ebben is széles látóhatárt nyitnak a gyűjtők számára, mivel metszetein Vergiliustól d'Annunzióig sok költő, író arcképével találkozhatnak. A xerox-technikával sokszorosított katalógus szövegével párhuzamosan az egyes grafikák képei is megjelennek a kiadványban. A zenei témájú lapok csoportjából 8 ilyen lap képe látható. Néhány esetben a zeneszerző portréjának háttérben egy művének kottarészlete is feltűnik, s ez az alkotói lelemény a lapnak rendkívüli artistikumot kölcsönöz. A művészeket ábrázoló csoportból a Stettner Béla emlékére készült fametszetét említjük meg, mellyel az alkotó egykori barátját, a KBK megalapítójának emlékét idézte fel.

A művek legterjedelmesebb csoportját a városkép-ábrázolások teszik ki az ex librisen, melyeket Schwarz a „Topográfia” témakörbe sorol. (Megjegyezzük, hogy a szerző 1989-ben a topografikus ex librisek csodás kiállítását rendezte meg, amelyhez páratlan precizitással megírt, nyomtatott katalógust is készített. Sos egyik lapja a kiadvány címlapján is szerepelt.) Természetszerűleg a művész mostani környezete, Németország műemlék-városai szerepelnek a

legtöbbször ezeken a lapokon. Ismertetésük során a szerző nem mulasztja el felidézni az illető város történelmének legfontosabb mozzanatait sem.

A tanulmány befejező részében, ahol a grafikákon a természet megjelenítésének módozatairól van szó, nagy szerepet kap a művész fiának írása. Attila Sos ugyanis ihletett kommentátora, bírálója apja tevékenységének. A Portugáliában, Mota Miranda szerkesztésében megjelenő hírneves exlibris-enciklopédia 2. kötete számára ő írta meg 1986-ban Siegmund Sos munkásságának alapos, közel 40 oldalra kiterjedő bemutatását. Írásából többször idéz az ismertetett kronachi kiadvány is.

A 313 tételes alkotásjegyzékben rézkarc és rézmetszetű lapok mellett fa- és linómetszetek is nagy számban szerepelnek. Herbert Schwarz közvetlen hangú zárószavaiból még azt is megtudja az olvasó, hogy „ez a szeretetreméltó művész nemcsak a magas- és mélynyomás technikáját művel mesterfokon, hanem nagy számban szerepelnek alkotásai között ceruza- és szénrajzok, akvarellek, valamint olaj- és pasztelképek is”.

Dr. Soós Imre

* * *

A Horvátországi Magyarok Demokratikus Egyesülete adta ki Péter László grafikusművész *Angyalszólólgatás* című mappáját, Lábadi Károly néprajzkutató szövege alapján. A művész a vajdasági Székelykevény született 1958-ban, s tanulmányait a belgrádi Iparművészeti Főiskolán 1983-ban fejezte be. Diplomamunkaként egy Villon-kötetben készített a költő balladáit

Péter László műve. Aquatinta

hoz nyolc színes aquatinta-illusztrációt. Hol rajztanárként, hol szabadúszóként alkot, 1976 és 1991 között a vajdasági TAKT Művésztelep tagja volt, 1991-től Magyarországon él. Mind a Vajdaságban, mind Magyarországon több könyvet illusztrált, rajzai rendszeresen megjelennek a Magyar Szó, a Magyar Képes Újság és az Új Magyarország c. lapokban.

* * *

Az eFo Kiadó gondozásában megjelent Csiby Mihály grafikusművész „896–1966” címoldalú, illusztrált falinaptára, amely a millectenáriumra készült, bemutatva a magyar

történelem nagyjainak egy-egy sorsdöntő életmozzanatát, jellemző eseményét.

Kapcsolódva egy régebbi eseményhez, a múlt év december 28-ikán a Csontváry Galériában bemutatott kiállításához, amelyen Végvári Lajos professzor nyitotta meg Gyémánt László festményeinek és grafikáinak gyűjteményes tárlatát, ugyanitt, január 11-ikén mutatták be a Szabó György író által készített *Dialóg és monológ* című könyvet. A kiadvány a 60 éves Gyémánt László életéről, vágyairól, barátairól és élete sorsdöntő eseményeiről emlékezik meg.

Mayer J.

Xantus Géza, aquatinta, C5

König Róbert linómetszete, X3

A MODERN EXLIBRIS 16-IK NEMZETKÖZI BIENNÁLÉJÁT

1996. május 31. és június 2. között rendezik meg
a lengyelországi MALBORK városban.

A kiállítást, cseréket, valamint *Eidrigevicius* grafikusművész egyéni tárlatát a történelmi nevezetességű Malbork kastélyban rendezik meg. A rendezőség sajnálattal közli, hogy nem áll módjukban a résztvevők úti- és szállásköltségét fedezni. Az érdeklődők szállodai férőhely-igényüket 1996. április 10-ig jelentsék be az alábbi címre, ahonnan további felvilágosítás is igényelhető:

THE SECRETARIAT OF 16TH BIENNALE

ul. Starocinska 1.

82-200 Malbork

POLAND